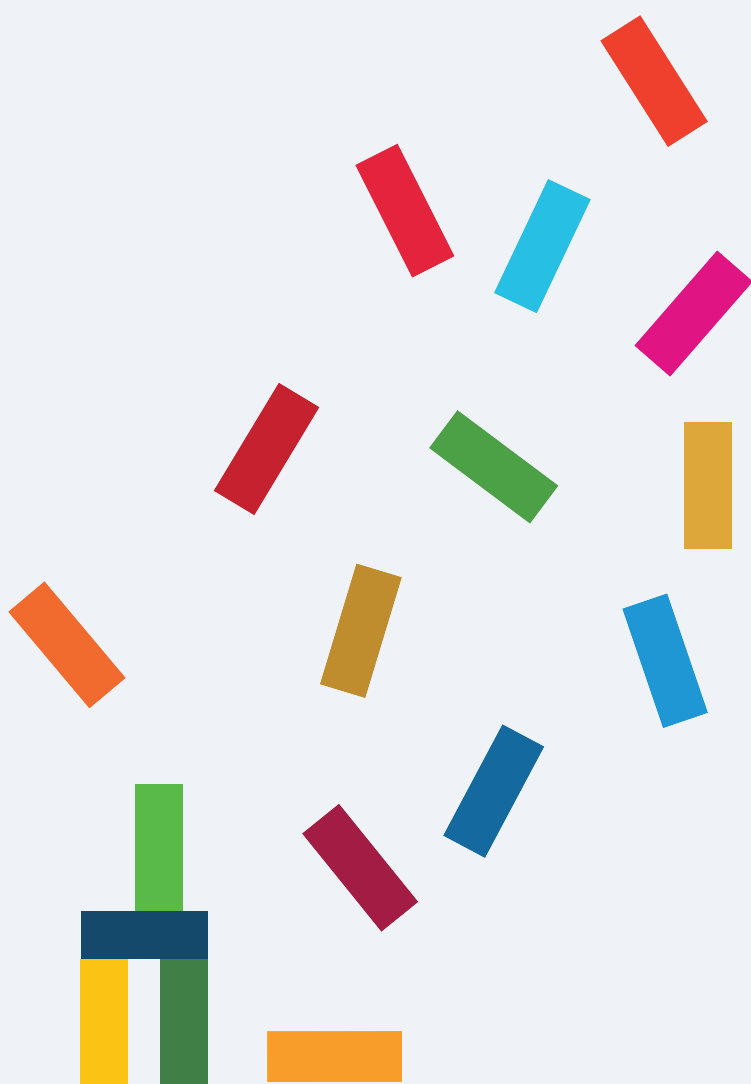


FACTSHEETS

BREDE WELVAART

'HELDER OVER ELDERS'

2025



**BUILDING
CHANGE**

Executive Summary

[Brede welvaart](#) wordt steeds vaker gebruikt als instrument voor goed beleid. Helaas dreigt één cruciaal onderdeel van brede welvaart geregeld onder te sneeuwen: de zogenaamde "dimensie elders", ofwel de impact van Nederlandse keuzes op andere landen (bron: [SCP, CPB en PBL](#), [Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur](#) en [Adviesraad Internationale Vraagstukken](#)). Door deze geringe aandacht voor de dimensie elders blijft de **internationale impact van Nederlands beleid** buiten beschouwing, wat **Nederlandse belangen kan schaden**.

Om de effecten van het beleid van Nederlandse ministeries op het buitenland te verduidelijken heeft Building Change factsheets opgesteld voor zes departementen: Financiën; Infrastructuur en Waterstaat; Volksgezondheid, Welzijn en Sport; Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur; Klimaat en Groene Groei; en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp. In deze factsheets geven we enkele goede voorbeelden van de **internationale impact van de ministeries**. Ook doen we enkele suggesties voor **vragen aan het kabinet** over deze internationale impact.

Wie zijn wij?

[Building Change](#) is een samenwerkingsverband van drie Nederlandse maatschappelijke organisaties: Woord en Daad, Foundation Max van der Stoep en Partos. Wij zetten ons in voor een goede relatie tussen Nederland en opkomende economieën, waarvan de meeste in Afrika liggen. Cruciaal voor een goede relatie is dat Nederland zo positief mogelijk bijdraagt aan de welvaart in andere landen.



Index

<i>Uitgebreide Toelichting</i>	4
<i>Factsheet bij de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken</i>	6
<i>Factsheet bij de begroting van het ministerie van Financiën</i>	9
<i>Factsheet bij de begroting van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat</i>	12
<i>Factsheet bij de begroting van het ministerie van Klimaat en Groene Groei</i>	15
<i>Factsheet bij de begroting van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur</i>	18
<i>Factsheet bij de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport</i>	21

Uitgebreide Toelichting

Brede welvaart

“Het kabinet houdt bij het samenstellen van de begroting rekening met de brede ontwikkelingen in de samenleving. ... Deze brede blik op de samenleving wordt ook wel brede welvaart genoemd,” zo schrijft minister Heinen (Financiën) in de [Miljoenennota 2025](#). Zoals bekend gaat [brede welvaart](#) niet alleen over materiële welvaart, maar omvat het ook belangrijke zaken als arbeidsparticipatie, vertrouwen in andere mensen, misdaad en mentale gezondheid. In debatten in de Tweede Kamer komen de woorden “brede welvaart” steeds vaker voor. Het CBS publiceert jaarlijks de [Monitor Brede Welvaart](#) en de drie planbureaus (SCP, PBL en CPB) lopen wereldwijd voorop met hun project om brede welvaart te [verankeren](#) in de begrotingssystematiek van de Rijksoverheid.

De “dimensie elders”

Helaas wordt één onderdeel van brede welvaart vaak over het hoofd gezien. Dat is de zogenaamde “[dimensie elders](#)”, die gaat over de mate waarin de welvaart in Nederland effect heeft op andere landen (bron: [CBS](#)). De [planbureaus](#) CPB, SCP en PBL, de [Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur](#) en de [Adviesraad Internationale Vraagstukken](#) concludeerden dat er te weinig aandacht is voor de “dimensie elders”. Ook in de [factsheets](#) die het CBS vorig jaar opstelde over de brede welvaartsimpact van ministeries is slechts een handjevol indicatoren opgenomen die de impact op het buitenland inzichtelijk maken.

Ten opzichte van vorig jaar lijkt de aandacht voor dimensie elders zelfs verder te zijn afgenomen. Uit de publicatie van Prinsjesdag blijkt dat het thema brede welvaart dit jaar uit de [Miljoenennota voor 2026](#) is geschreven. Het enige moment dat de dimensie elders wordt genoemd, is wanneer wordt gesteld: *“Schokken en gebeurtenissen elders kunnen grote gevolgen hebben voor ons land.”* Daarmee wordt vooral gekeken naar de risico's die van buitenaf op Nederland afkomen, terwijl de bredere vraag naar de gevolgen van ons eigen beleid en handelen voor andere landen buiten beeld blijft.

Uitgebreide Toelichting

Waarom is de “dimensie elders” belangrijk?

Nederland is de [achttiende economie](#) ter wereld en exporteerde in 2023 voor ruim [945 miljard euro](#) aan goederen en diensten. Daarmee leveren we een **cruciale bijdrage aan economische kansen, inkomsten en werkgelegenheid** elders ter wereld. Tegelijkertijd hebben Nederlandse activiteiten soms ook negatieve gevolgen in het buitenland. Hiermee zetten we onze goede banden met die landen [op het spel](#). Dat brengt **risico's voor Nederlandse belangen** met zich mee:

- We drijven andere landen ongewild in de handen van rivalen als Rusland en China, wat [resulteert](#) in een **verzwakte geopolitieke positie** voor [Westerse landen](#).
- Anti-Westers sentiment in West-Afrika leidt tot militaire coups en instabiliteit, omstandigheden waarin terroristische en criminele netwerken [floreren](#). Dit zorgt voor een **verhoogde terroristische dreiging en transnationale criminaliteit**.
- [Schade](#) die wij aanrichten in lage inkomenslanden voedt de weerstand van de bevolking tegen [Westerse bedrijven](#). Dat bedreigt ons **internationale verdienvermogen**.

Een goed beeld van de “dimensie elders” helpt de Kamer om aan het begin van het beleidsproces op de hoogte te zijn van deze mogelijke bij-effecten van Nederlands beleid. Daarmee kunnen we in een vroeg stadium ons beleid zó aanpassen dat we **negatieve effecten verzachten of voorkomen**. Om dit te benadrukken overhandigden wij in mei 2024 een [position paper](#) aan de [Kamercommissie voor de Rijksuitgaven](#) en presenteerden we vorig jaar de [eerste generatie factsheets](#). Met deze nieuwe factsheet zetten we die traditie voort.

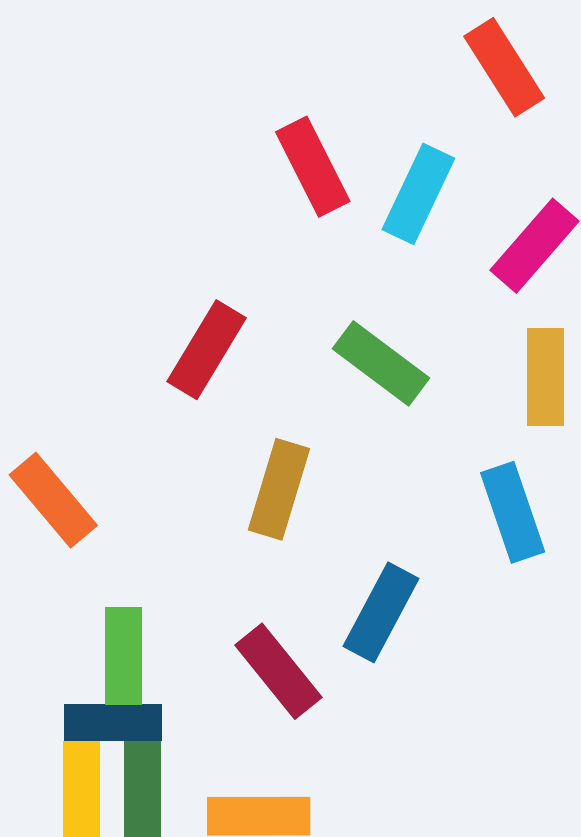
FACTSHEET

BREDE WELVAART

'HELDER OVER ELDERS'

2025

bij de begroting van het
ministerie van
Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingshulp



BUILDING
CHANGE

HELDER OVER ELDERS: DE FEITEN

Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen

Elders

59%

van de [grote bedrijven](#) hebben de OESO-richtlijn en de UN Guiding Principles als referentiekader niet onderschreven.



Toelichting

In 2024 blijft het aandeel grote bedrijven in Nederland dat de OESO-richtlijn onderschrijft steken op 41%. We lopen hierbij bijna 50% achter op de door de overheid vastgestelde doelstelling voor 2023 van [90%](#). Dit betekent dat een meerderheid van de bedrijven geen internationaal erkend kader hanteert voor 'due diligence', zoals het voorkomen van mensenrechtenschendingen, kinderarbeid, corruptie en milieuschade in hun internationale ketens.



Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat

Elders

164^e

plaats neemt Nederland in op de [spillover index](#), waarmee we tot de slechtst scorende landen horen.



Toelichting

Dit is een daling van 3 plaatsen sinds 2023, wat bevestigt dat Nederland internationaal vooral negatieve effecten veroorzaakt. De index laat zien in welke mate nationaal beleid de Duurzame Ontwikkelingsdoelen in andere landen schaadt. De slechte score hangt samen met incoherentie tussen binnenlands en buitenlands beleid. [Oorzaken](#) van de Nederlandse positie zijn de export van plastic afval en de klimaatemissies, stikstofuitstoot en het watergebruik uit waterschaarstegebieden bij import. Een andere belangrijke bron zijn de zogeheten [brievenbusconstructies](#): lege bedrijven die multinationals via Nederland gebruiken om belasting te ontwijken, waardoor andere landen cruciale inkomsten mislopen voor hun ontwikkeling. Hierdoor zijn Nederland en Luxemburg zijn nog steeds verantwoordelijk voor 50% van alle directe buitenlandse investeringen in de EU.



Sociale vooruitgang, vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling

Elders

293

bedrijven van de ruim 800.000 in Nederland zullen onder de nieuwe [EU-richtlijn](#) voor duurzame bedrijfspraktijken (CSDDD) vallen.



Toelichting

De CSDDD zal slechts een zeer [beperkt aantal bedrijven](#) binnen de Europese Unie beïnvloeden. Minder dan 3.400 bedrijven vormen het wettelijke bereik van de regeling, terwijl de oorspronkelijke verwachting veel hoger lag. De Nederlandse overheid versterkt het probleem als [initiatiefnemer](#) van de Stop-the-Clock Directive, waarin de prioriteit wordt gelegd bij vertraging in plaats van implementatie. Dit vergroot het risico dat Nederland pas veel later en in afgezwakte vorm de CSDDD invoert. Daarmee wordt niet alleen het ambitieniveau verlaagd. Ook worden bedrijven onvoldoende voorbereid op hun transitieverplichtingen, waardoor uitstelgedrag en negatieve impact buiten Europa voortduren.



VRAGEN AAN HET KABINET

Gezien slechts 41% van de bedrijven de OESO-richtlijnen volgt, overweegt het kabinet een aanjagende rol aan te nemen om naleving door alle grote bedrijven te waarborgen?

Hoe gaat het kabinet ervoor zorgen dat de implementatie van de CSDDD in Nederland breder wordt toegepast, zodat niet alleen enkele honderden maar duizenden bedrijven verantwoordelijkheid nemen voor hun internationale ketens?

Hoe garandeert het kabinet dat Nederlandse bedrijven tijdig worden voorbereid op de transitieverplichtingen onder de CSDDD en dat Nederland niet achterblijft bij andere EU-lidstaten?

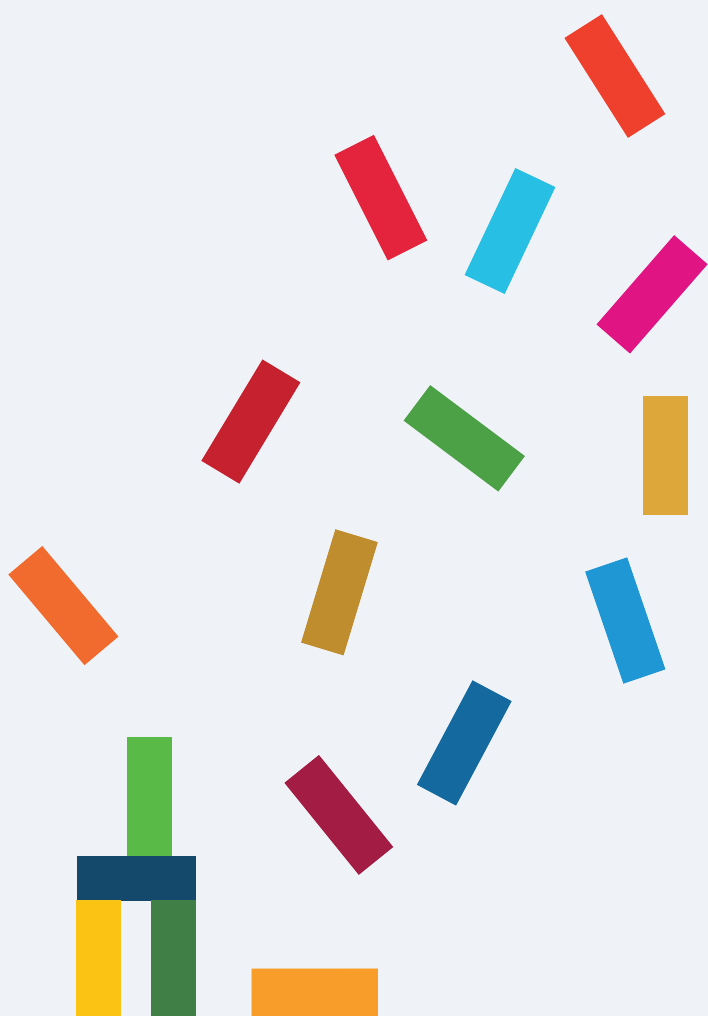
FACTSHEET

BREDE WELVAART

'HELDER OVER ELDERS'

2025

bij de begroting van het
ministerie van Financiën



BUILDING
CHANGE

FACTSHEET FINANCIËN

HELDER OVER ELDERS: DE FEITEN

Internationale financiële betrekkingen

Elders

-\$5

Voor elke dollar die de Nederlandse staatskas verdient aan winsten die hiernaartoe worden door gesluisd, loopt de rest van de wereld [meer dan vijf dollar](#) aan belastinginkomsten mis



Toelichting

Nederland behoort tot de rijkste landen ter wereld, wat ons in staat stelt om te ondernemen en te innoveren. Tegelijkertijd kleven hier mondiale schaduwzijden aan: er is een afhankelijkheidsrelatie ontstaan tussen het rijke Westen en het mondiale Zuiden. Een belangrijk voorbeeld hiervan is het scheve wereldwijde belastingstelsel. Veel bedrijven die actief zijn in lage- en middeninkomenslanden vestigen hun hoofdkantoor in Nederland om minder belasting te betalen, waardoor belangrijke inkomsten in het Zuiden verloren gaan. Dit beperkt de mogelijkheden van deze landen om te investeren in onderwijs, gezondheidszorg en infrastructuur en blokkeert zo hun ontwikkeling. De Wereldbank noemt dit een '[doom loop](#)'. Als een van de grootste donoren aan de Wereldbank (via de [IDA](#)) kan Nederland pleiten voor meer concessionele middelen, zoals giften en zachte leningen, voor ontwikkelingslanden.



Duurzaamheid

Elders

41%

van de in 2024 uitgegeven exportkredietverzekeringen kunnen worden [geclassificeerd](#) als 'Groen' (57 van de 139)



Toelichting

De Nederlandse overheid heeft jarenlang de fossiele energiesector [gesteund](#) via exportkredietverzekeringen. Door het COP26-beleid in 2023 heeft het kabinet deze steun aan fossiele energie [beëindigd](#), maar het beleid laat nog aanzienlijke ruimte voor uitzonderingen en bevat een transitieperiode. De focus blijft primair op het bevorderen van export, met te weinig aandacht voor lokale gemeenschappen en milieubescherming. Hierdoor kan ondanks de stijging van 'Groene' exportkredietverzekeringen de uitstoot van broeikasgassen en de schade aan ecosystemen en gemeenschappen onverminderd doorgaan.



FACTSHEET FINANCIËN

Concurrentiepositie

Elders

#10

positie van Nederland op de [ranglijst](#) van meest concurrerende economieën ter wereld.



Toelichting

Nederland staat hoog op de ranglijst van concurrerende economieën, wat innovatie en internationale handel stimuleert. Deze sterke economische positie brengt verantwoordelijkheid met zich mee richting het mondiale Zuiden. Als rijk en invloedrijk land kan Nederland bijdragen aan duurzame ontwikkeling en het beperken van de gevolgen van klimaatverandering, die vooral landen in het Zuiden treffen. Op de COP29 in Baku vorig jaar is een [New Collective Quantified Goal](#) afgesproken: duidelijke financiële targets waar de ontwikkelde landen zich op richten als het gaat om klimaatfinanciering. Zo is afgesproken om in 2035 minimaal \$300 miljard per jaar te mobiliseren voor ontwikkelingslanden. Bovendien moeten, volgens het advies van de [AIV](#) rijke landen, waaronder Nederland, meer doen om lage-inkomenslanden te ondersteunen via klimaatfinanciering.



VRAGEN AAN HET KABINET

De schuldenpositie van ontwikkelingslanden is een [groot probleem](#). Vanwege de grote hoeveelheid rente die de landen jaarlijks moeten betalen blijft er minder geld over op de begroting om te investeren in publieke voorzieningen als zorg, onderwijs en infrastructuur. **Vraag: hoeveel is de schuldenlast van lage inkomenslanden die uitstaat bij de multilaterale instellingen als de Wereldbank en het IMF? Welke inzet pleegt Nederland om oplossingen te vinden voor die schuldenlast?**

Het ministerie van Financiën is uitvoerder van de opdracht aan de Planbureaus om Brede Welvaart te verankeren in de begrotingssystematiek. Ruim 3 jaar geleden, in juni 2022, is de laatste update daarvan aan de Kamer gezonden (onder minister Kaag). Sindsdien is het oorverdovend stil.

Vraag: kan de minister een voortgangsrapportage van dit project aan de Kamer sturen, waarin ook specifiek wordt ingegaan op de dimensie elders van Brede Welvaart?

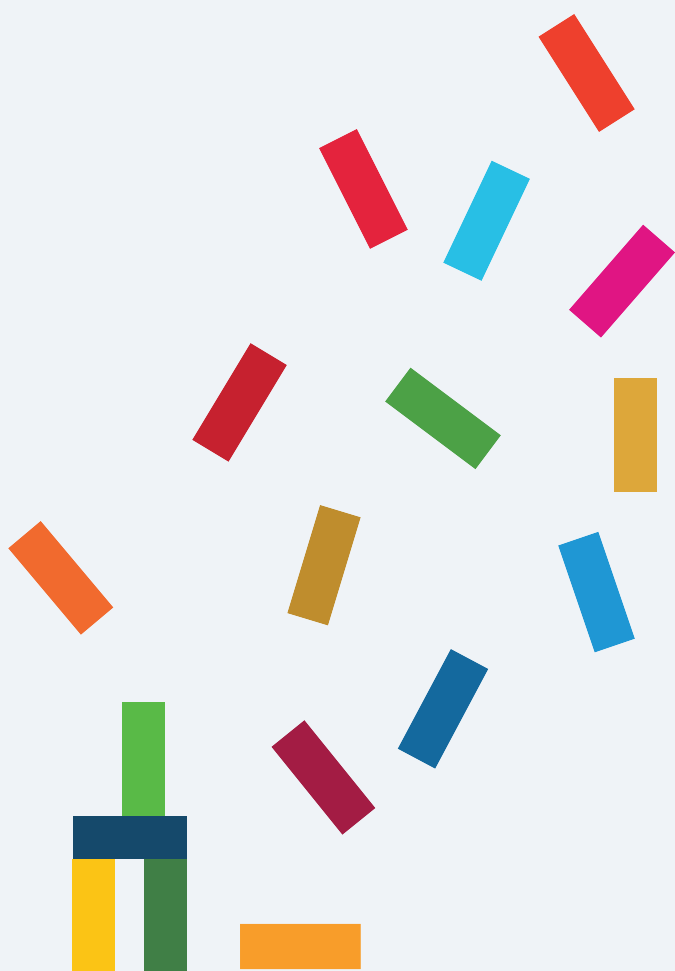
FACTSHEET

BREDE WELVAART

'HELDER OVER ELDERS'

2025

bij de begroting van het
ministerie van
Infrastructuur
en Waterstaat



BUILDING
CHANGE

HELDER OVER ELDERS: DE FEITEN

Recycle capaciteit van plastic

200 miljoen kilo plastic geëxporteerd naar niet-OECD landen in 2024.



Toelichting

Nederland was in 2021 al de grootste exporteur in de EU van plastic afval naar niet-OESO-landen. De gevolgen zijn fors. Grote volumes komen terecht in landen als Indonesië, Vietnam en Maleisië. Daar vormt het open verbranden en storten van niet-recyclebaar plastic een directe bedreiging voor de volksgezondheid. Voor gemeenschappen die afhankelijk zijn van informele recycling betekent dit niet alleen blootstelling aan schadelijke stoffen, maar ook slechte arbeidsomstandigheden en economische kwetsbaarheid. Daarnaast wordt een kwart van deze export illegaal verhandeld, vaak slecht traceerbaar en soms verkeerd gelabeld. Deze illegale handel is de op één na meest winstgevende milieucriminaliteit ter wereld. Hoewel per november 2026 een Europees exportverbod voor plastic naar niet-OESO-landen ingaat, blijft de huidige praktijk problematisch.



Export plastic afval

7 Nederlandse plastic recycling bedrijven sloten in 2024. Daarmee nam de binnenlandse verwerkingscapaciteit aanzienlijk af, terwijl de hoeveelheid plastic afval onverminderd hoog bleef.



Toelichting

In Nederland is een derde van de recyclingcapaciteit weggevalen. Volgens de Plastic Tafel werden tegelijkertijd geplande investeringen in innovatieve recyclingtechnologie teruggetrokken of stilgezet. Nederlandse recyclers zijn hierdoor onvoldoende concurrerend met fossiel plastic en goedkoop recyclaat uit niet-EU-landen. Europa kampt bovendien met afnemende recyclingcapaciteit, wat de druk op exportstromen vergroot. Door de sluiting van recyclingbedrijven ondermijnt Nederland niet alleen de eigen circulaire ambities, maar ook de strategische autonomie van zowel Nederland als Europa op het gebied van grondstoffen en recycling capaciteit.



Export schonere brandstoffen

150

duizend vaten per dag in 2024 was het meerjarig hoogtepunt van [de brandstofexport](#) vanuit de ARA-hub (Amsterdam-Rotterdam-Antwerpen) naar West-Afrika: de laagste export sinds de coronapandemie.



Toelichting

Deze daling volgt op de invoering van strengere regels in Nederland (en België), die exportbrandstoffen verplichten te voldoen aan [EU-normen](#): maximaal 50 ppm zwavel, 1% benzeen en 2 mg/l mangaan. Voor West-Afrikaanse landen betekent dit een [belangrijke vooruitgang](#): schonere brandstoffen verbeteren de luchtkwaliteit in stedelijke gebieden, verminderen het risico op ademhalings- en hart- en vaatziekten en beperken bodem- en watervervuiling tijdens transport en opslag. Toch heeft de maatregel ook een keerzijde: doordat Nederland en België voorlopers zijn binnen de EU, wijken handelaren uit naar havens met minder strenge eisen, waardoor vervuilende benzine-mengsels alsnog in omloop blijven: het zogenoemde [waterbed-effect](#). De exportdaling is dus een belangrijke stap, maar geen definitieve oplossing.



VRAGEN AAN HET KABINET

Nederland heeft zich verplicht aan de *Conventie van Basel*, die landen opdraagt gezondheid en milieu te beschermen bij grensoverschrijdend afvaltransport. Hoe gaat het kabinet de milieuschade in lage-inkomenslanden door Nederlands plasticafval te onderzoeken en, waar mogelijk, herstellen?

Hoe gaat het ministerie de binnenlandse recyclingcapaciteit vergroten aan de hand van het advies van [de Plastictafel](#), zodat de afhankelijkheid van export afneemt en illegale export effectief kan worden tegengegaan?

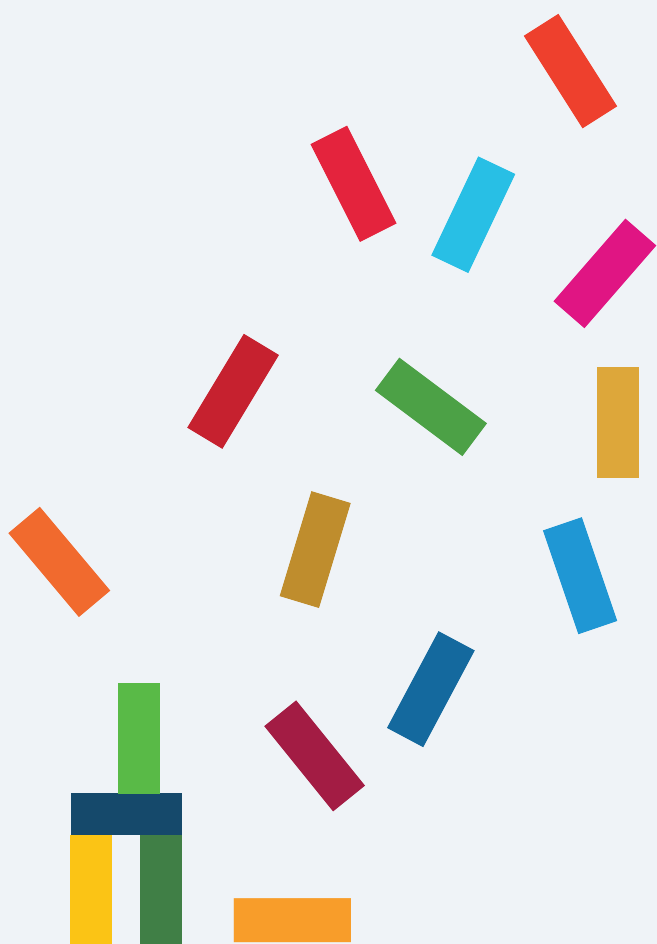
FACTSHEET

BREDE WELVAART

'HELDER OVER ELDERS'

2025

bij de begroting van het
ministerie van Klimaat en
Groene Groei



BUILDING
CHANGE

BUILDING CHANGE FACTS

Beperking van de klimaatverandering

Elders

24% *grotere broeikasgasvoetafdruk voor productie dan het EU gemiddelde.*



Toelichting

In het 2023 jaarverslag rapporteerde het ministerie BHO dat 41% van de Nederlandse bedrijven de OESO-richtlijnen voor internationaal verantwoord ondernemen onderschrijven, fors lager dan de destijds beoogde 90%. De toename van de broeikasgasvoetafdruk komt sinds 2016 met name door de productie voor export, waarvan 65% van de totale productievoetafdruk voortkomt uit landbouw en voedingsmiddelen bestemd voor de buitenlandse markt. Dit schaadt niet alleen het milieu wereldwijd, maar verstoort ook lokale markten. Europese Zuivelmultinationals exporteren melkpoeder tegen zeer lage prijs naar West-Afrika, waardoor de lokale industrie weggeconcentreerd wordt. Ook voor Nederlandse boeren is deze deal niet interessant, want melkvee bedrijven lijden hier ook onder een te lage wereldmelkprijs.



Internationale klimaatverantwoordelijkheid

Elders

0 *keer wordt het Mondiale Zuiden benoemd in het Nationale Klimaatplan 2025-2035.*



Toelichting

Klimaatverandering is bij uitstek een grensoverschrijdend probleem, zo stelt ook het Klimaatplan. Een gefragmenteerde aanpak erkent onvoldoende de samenhang van de vele factoren die bijdragen aan milieudruk. Om duurzame ontwikkeling te realiseren binnen de kritieke planetaire ecologische grenzen is een coherente aanpak nodig. Hoewel het klimaatplan op internationaal vlak benadrukt aandacht te vragen om de grootste vervuilers meer te betalen, is er geen aandacht voor de eigen rol in internationale negatieve milieueffecten. Internationale rechtvaardigheid draait erom dat Nederland ook voor de eigen voetafdruk verantwoordelijkheid neemt en dit uit te werken in beleidskeuzes, adviseert ook de Raad van State.



Mijnbouw en duurzaamheid

Elders

50%

van de mijnbouwgebieden die essentieel zijn voor de energietransitie bevindt zich in regio's waar inheemse volkeren [wonen](#)

Toelichting



Er is hierbij sprake van [economisch eenrichtingsverkeer](#): grondstoffen worden voor een lage prijs en onder slechte arbeidsomstandigheden gewonnen, om vervolgens door multinationale bedrijven te worden geëxporteerd naar het Noorden. Lokale gemeenschappen blijven daarbij achter met schadelijke gevolgen voor hun [gezondheid, het milieu en de biodiversiteit](#). Mijnbouw is wereldwijd een van de gevaarlijkste sectoren en vaak informeel georganiseerd in lage inkomenslanden, waardoor toezicht ontbreekt en grondstofketens [niet transparant](#) zijn. Het verbruikt bovendien veel water in regio's die al kampen met [waterstress](#) en vervuult vaak het grondwater. Door klimaatverandering nemen de [risico's toe](#): mijnwerkers worden blootgesteld aan extreme hitte en weersomstandigheden leiden tot dodelijke ongelukken en tijdelijke sluitingen van mijnen, met grote inkomensverliezen voor arbeiders en hun families.



VRAGEN AAN HET KABINET

Het kabinet verstrekt [700 miljoen subsidie aan duurzame waterstof](#). Is er in dit beleid oog voor de negatieve effecten van waterstof, en de potentiële risico's voor landen die kampen met extreme waterstress? Zijn er voorwaarden voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen verbonden aan deze subsidies?

Volgens de [beantwoording van Kamervragen](#) ziet minister Hermans de reductie van CO2 uitstoot als een mondiale opgave. **Waarom focust het klimaatplan in de internationale stukken dan vooral op andere uitstoters te laten betalen en er is er geen aandacht voor internationale klimaatrechtvaardigheid in het Klimaatplan?**

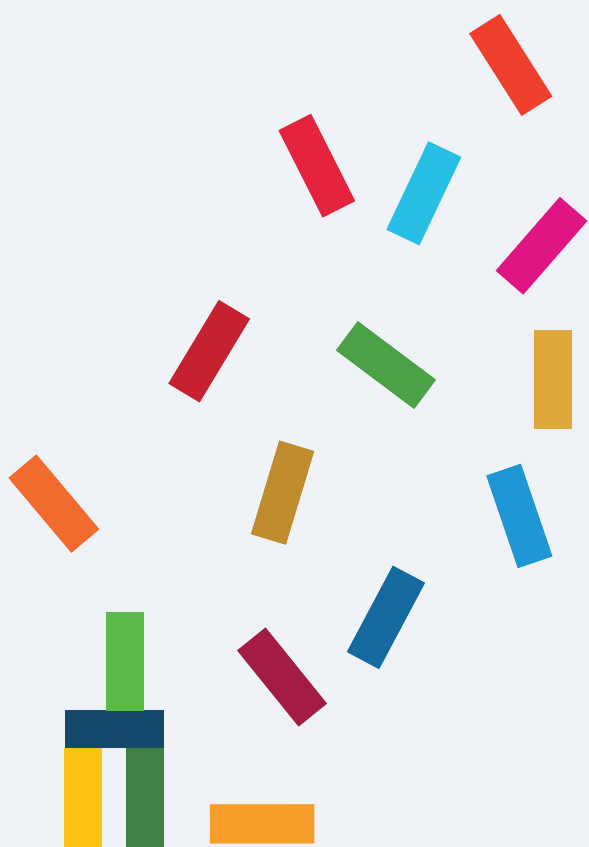
FACTSHEET

BREDE WELVAART

'HELDER OVER ELDERS'

2025

bij de begroting van het
ministerie van
Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur



BUILDING
CHANGE

BUILDING CHANGE FACTS

Land en tuinbouw

Elders

45,2 ton aan gevaarlijke pesticiden per miljoen inwoners [exporteert](#) Nederland



Toelichting

Pesticiden zijn stoffen die gebruikt worden om groente en fruit te beschermen tegen ziekte en onkruid. Er bestaan zeer giftige varianten die in de Europese Unie verboden zijn vanwege hun schadelijke gevolgen voor natuur, mens en dier. Toch worden gevaarlijke pesticiden nog volop gebruikt en kunnen dergelijke gewassen geëxporteerd worden. Dit leidt ook in lage-inkomenslanden tot milieuschade en gezondheidsproblemen. De rol van Nederland in de export van in de EU verboden pesticiden is veel groter dan op basis van eerdere cijfers werd gedacht. In 2022 werd alleen al meer dan [6000 ton](#) van deze gevaarlijke stoffen vanuit Rotterdam naar Brazilië geëxporteerd. En de export neemt alleen maar toe. Deze stoffen worden daar vervolgens ingezet in de landbouw, met alle [schadelijke gevolgen](#) van dien.



Import en milieu

Elders

6 [6 miljoen ton](#) sojabonen importeert Nederland elk jaar



Toelichting

[Een recent onderzoek](#) van de Wageningen Universiteit laat zien dat de productie van soja en palmolie aanzienlijke negatieve milieueffecten heeft. Sojateelt in Zuid-Amerika veroorzaakt ontbossing in het Amazonegebied en de Cerrado, verlies van [biodiversiteit en hoge broeikasgasemissies](#). Kleinschalige boeren worden vaak verdrongen door grote plantages, wat sociale spanningen en bestaansonzekerheid tot gevolg heeft. Palmolieproductie in Indonesië en Maleisië leidt tot vergelijkbare ecologische schade, CO₂-uitstoot en aantasting van unieke habitats. Als grootste [importeur](#) van soja in de EU, is Nederland mede verantwoordelijk voor deze gevolgen.



Duurzame keten

Elders

268 miljoen kilo melkpoeder exporteerde Nederland in [2024](#)



Toelichting

Hoewel dit de sterke positie van de Nederlandse landbouw benadrukt, heeft deze grootschalige export negatieve effecten elders. Europese zuivelmultinationals verkopen melkpoeder tegen zeer lage prijzen naar West-Afrika, waardoor de lokale zuivelindustrie ernstig wordt [weggeconcentreerd](#). Dit ondermijnt niet alleen de economische positie van lokale boeren, maar heeft ook sociale gevolgen, zoals verlies van inkomsten en werkgelegenheid in de regio. Ook Nederlandse boeren ervaren nadelen: de lage [wereldmelkprijs](#), mede beïnvloed door deze export, legt druk op melkveebedrijven in eigen land. Dit illustreert hoe grootschalige melkpoederexport zowel lokaal als internationaal negatieve economische en sociale effecten veroorzaakt.



VRAGEN AAN HET KABINET

In 2023 nam de Tweede Kamer de motie ([Thijssen-Amhaouch](#)) aan, met de oproep in kaart te brengen waar Nederlandse voedselexport de voedselproductie en bijbehorende lokale marktwerking van kleinschalige boeren en boerinnen in derde landen in de weg zit.

Vraag: Wanneer kunnen we de uitkomsten van dat onderzoek / deze motie verwachten en kunnen daaruit data gedestilleerd worden die volgend jaar in de Factsheets onder de dimensie elders bij LVVN worden opgenomen?

De Europese Commissie presenteerde onlangs haar [nieuwe visie](#) voor landbouw en voedsel voor toekomstige generaties. De effecten van Europees beleid op o.m. Afrika zijn hierin helaas niet meegenomen. De dimensie elders ontbreekt.

Vraag: kan de minister toezeggen zich hard te maken voor deze externe dimensie in de komende onderhandelingen over een nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid? En kan de minister deze internationale component ook nog meenemen in de op handen zijnde Nationale Voedselstrategie van het Ministerie?

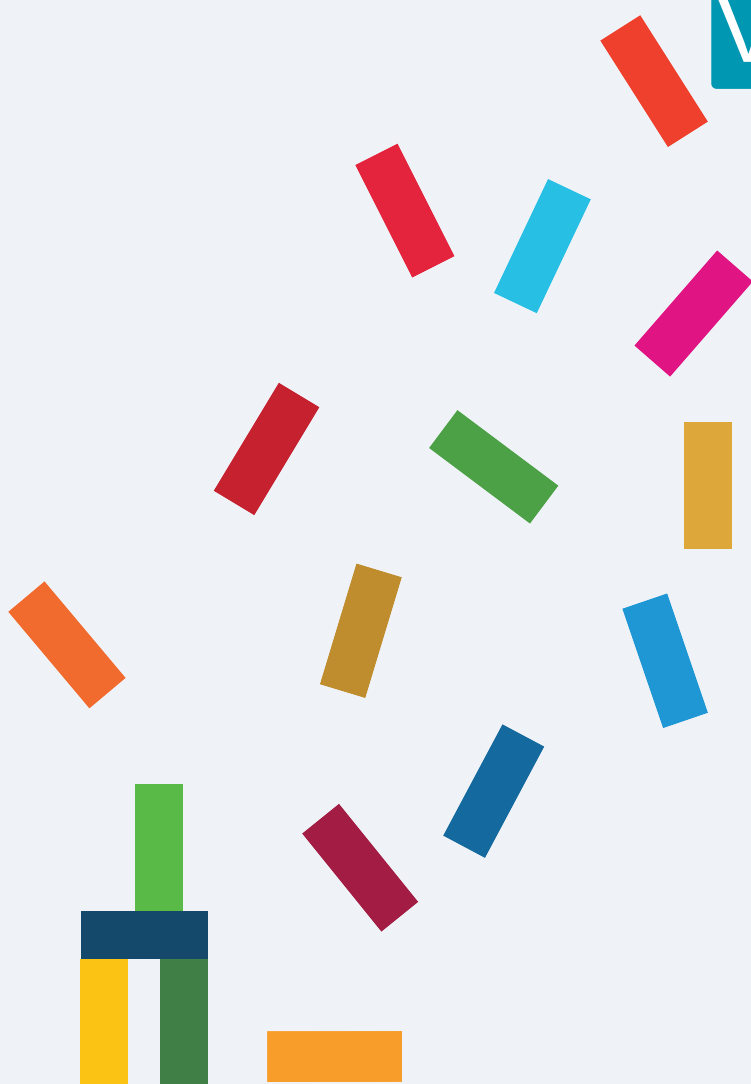
FACTSHEET

BREDE WELVAART

'HELDER OVER ELDERS'

2025

bij de begroting van het
ministerie van
Volksgezondheid,
Welzijn en Sport



BUILDING
CHANGE

Afval management in de zorg

Elders

328 miljoen kilo per jaar [produceert de Nederlandse zorgsector aan afval](#) waarvan 80% in de verbrandingsoven belandt.



Wereldwijd is afval verantwoordelijk voor een driedelige [planetaire crisis](#): het draagt bij aan klimaatverandering, verlies van biodiversiteit en vervuiling. Nederland is de op één na [grootste exporteur](#) van afval, voornamelijk naar Indonesië, Maleisië en Vietnam. Het transport en de verwerking van afval veroorzaken veel uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast is slecht verwerkt afval vervuילend en [zeer schadelijk](#) voor biodiversiteit. Klimaatverandering is op veel manieren schadelijk voor de gezondheid van mensen wereldwijd. [Hittestress](#) is een groeiend gevaar, waar vooral tropische en subtropische regio's het ergst en het snelst mee te maken krijgen, zoals Zuid- en Zuidoost-Azië.



Landverbruik van de zorg

Elders

2905 vierkante kilometer land in Zuid-Amerika [wordt gebruikt](#) ten behoeve van de Nederlandse gezondheidszorg. Dat staat gelijk aan 12,2% van het totale landverbruik van de zorg.



Dit land wordt gebruikt voor het verbouwen van gewassen die op hun beurt gebruikt worden voor het produceren van voedsel voor Nederlandse zorginstellingen. De [oppervlakte van natuurlijke bossen](#) in Zuid-Amerika is sinds 1985 met 16% gedaald. Dit komt voornamelijk door de stijgende vraag naar landbouwproducten, waarvoor bossen gekapt worden en getransformeerd tot landbouwgrond. Deze verandering van landgebruik heeft desastreuze gevolgen zoals verminderde regenval en temperatuurstijgingen, die een bedreiging zijn voor de voedselzekerheid, toegang tot drinkwater, schone lucht en grootschalige droogte.



Bestuurlijke verantwoordelijkheid duurzame zorg

Elders

500

Nederlandse organisaties hebben de [Green Deal Duurzame Zorg](#) (GDDZ) ondertekend.



De klimaatvoetafdruk van de Nederlandse zorg is zeer groot, en naast de negatieve effecten voor klimaatverandering wereldwijd brengt dit ook [grote gezondheidsrisico's](#) met zich mee. Deze effecten zijn nog groter in kwetsbare gebieden als zoals kleine eilandstaten, Afrika en zuid-Azië. In de Nederlandse zorgsector is er motivatie bij het personeel en de ziekenhuizen en zijn er tal van initiatieven om de voetafdruk aan te pakken, en vele organisaties sluiten zich aan bij de GDDZ. Tot nu toe ontbreekt echter duidelijke sturing vanuit het ministerie, waardoor de impact van deze initiatieven ongestructureerd blijft. Als aanjager van de GDDZ kan het kabinet hier een grotere verantwoordelijkheid nemen en een nationale aanpak stimuleren om de succesvolle initiatieven van kleine organisaties te centraliseren.



VRAGEN AAN HET KABINET

Begin 2026 zal het RIVM haar rapport publiceren over het effect van de Nederlandse zorg op het milieu. Gezien de vele initiatieven van de afgelopen jaren zal dit deels inzichtelijk maken wat voor effect deze methoden gehad hebben. Zijn de eventuele positieve effecten alleen behaald binnen Nederland of is het water- en landgebruik elders ook af genomen? Zo niet, wat gaat de minister doen om dit wel te behalen?

Constaterende dat de internationale consensus is dat [de klimaatcrisis](#) de grootste bedreiging voor de volksgezondheid vormt deze eeuw. In juli 2025 heeft het ministerie het [Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord](#) gesloten met de gehele sector. Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat de Green Deal Duurzame Zorg een integraal onderdeel wordt van dit akkoord?

Wie zijn wij?

[Building Change](#) is een samenwerkingsverband van drie Nederlandse maatschappelijke organisaties: Woord en Daad, Foundation Max van der Stoep en Partos. Wij zetten ons in voor een goede relatie tussen Nederland en opkomende economieën, waarvan de meeste in Afrika liggen. Cruciaal voor een goede relatie is dat Nederland zo positief mogelijk bijdraagt aan de welvaart in andere landen.

**BUILDING
CHANGE**

